

พฤติกรรมการซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยก่อนและหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ชนากร ลิขิตาภวัฒน์¹, ณัฏติฤดี เจริญรักษ์² และ นวัต วรรณแสงทอง³

Received: October 4, 2022

Revised: January 12, 2023

Accepted: February 2, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสลากฯ และหวยในกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยหรือทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้เหตุการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในปี 2563 เป็นปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ รวมถึงศึกษาระดับของอคติด้านอัตราส่วนของผู้ซื้อสลากฯ และหวยโดยเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ซื้อสลากฯ และหวย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non-probability sampling) และมีจำนวนข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย 386 คน จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มที่เป็นผู้ที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวย และกลุ่มที่ซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียวมีพฤติกรรมที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแม้จะเป็นช่วงหลังจากเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 แล้ว ในขณะที่ผู้ที่ซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียวมีแนวโน้มที่จะลดการซื้อลงหรือเลิกซื้อไปในที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการวัดอคติด้านอัตราส่วน (ratio bias) ซึ่งชี้ว่าคนทั่วไปมีความเข้าใจผิดว่าอัตราส่วนที่ใช้ตัวเลขที่สูงจะมีค่ามากกว่าตัวเลขที่ต่ำ เช่น 9/100 มากกว่า 1/10 ซึ่งในการวิจัยนี้ พบว่า กลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยมีอคติสูงที่สุดตามด้วยกลุ่มที่ไม่ได้ซื้อสลากฯ และหวย ผู้ซื้อสลากฯ อย่างเดียวมีคะแนนอคติต่ำกว่ากลุ่มอื่นแสดงว่าผู้ที่เสี่ยงโชคโดยการซื้อสลากฯ หรือหยวนั้นไม่ได้เป็นผู้ที่มีอคติด้านอัตราส่วนสูงกว่าคนทั่วไป จากการวิเคราะห์สมการถดถอย ระดับของอคติไม่ได้มีผลทำให้ซื้อสลากฯ น้อยลงในสถานการณ์ของโควิด-19 แต่เป็นปัจจัยที่เกิดจากรายได้ลดลงและปัจจัยเฉพาะกลุ่มที่ซื้อสลากฯ อย่างเดียวเท่านั้น

คำสำคัญ: การเสี่ยงโชค, โควิด-19, สลากกินแบ่งรัฐบาล, หวย, อคติของอัตราส่วน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาการธนาคารและการเงิน, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ผู้รับผิดชอบบทความ, Email: Tanakorn@cbs.chula.ac.th)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาสถิติ, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Email: Nuttirudee@cbs.chula.ac.th)

³ นิสิตปริญญาโท, หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(Email: nawat.amandier@gmail.com)

Purchasing Behavior in the Government Lottery and Illegal Lottery in Bangkok Metropolitan Area Before and After the COVID-19 Pandemic

Tanakorn Likitapiwat¹, Nuttirudee Charoenruk² and Nawat Wannasangthong³

Received: October 4, 2022

Revised: January 12, 2023

Accepted: February 2, 2023

Abstract

The purpose of this research is to study the purchasing behaviors in the government lottery and illegal lottery in Bangkok Metropolitan area using the Covid-19 pandemic as an external event. This paper also examines the level of ratio bias in the buyers of government and illegal lotteries compared with the non-buyers. We use the non-probabilistic sampling method and obtain 386 samples in the final analysis. The results show that the purchasing behaviors of government and illegal lotteries buyers are different from those who purchase the government lottery only. The behaviors of the former group remain unchanged after the Covid-19 pandemic outbreak, while the latter group tends to lower or stop purchasing lotteries. In addition, we measure the ratio bias of each group. The ratio bias argues that people misunderstand the ratio with large numbers as higher probability than the ratio with the small ones e.g. 9/100 is higher than 1/10. This paper finds that the government and illegal lotteries buyers show the highest ratio bias score, followed by the non-buyer group. While the group of government lottery buyers alone shows the lowest bias score among others. Thus, people who purchase lotteries may not have higher ratio bias than others. Finally, the regression analysis shows that the changes in purchasing behaviors in the government lottery are not due to the ratio bias but due to the lower income factor as well as the specific factor of the government lottery buyer group.

Keywords: Covid-19, Gamble, Government Lottery, Illegal Lottery, Ratio Bias

¹ Assistant Professor, Department of Banking and Finance, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University
(Corresponding Author, Email: Tanakorn@cbs.chula.ac.th)

² Assistant Professor, Department of Statistics, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University
(Email: Nuttirudee@cbs.chula.ac.th)

³ Student in the Master of Business Administration, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University
(Email: Nawat.amandier@gmail.com)

บทนำ

สลากกินแบ่งรัฐบาล (“สลาก”) จัดเป็นการเสี่ยงโชคที่รู้จักและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตคนทั่วไป ผู้ซื้อสลากฯ มีทุกสาขาอาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ (เช่น สุมล บุนนาค และ วสันต์ เจนร่วมจิต, 2561; นพพันธ์ วรรณเทพสกุล, 2554) การที่สลากฯ ได้รับความนิยมในกลุ่มคนที่หลากหลายอาจเป็นด้วยหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นความง่ายในการเข้าถึง การที่สื่อให้พื้นที่เนื้อหาข่าวที่เกี่ยวกับสลากฯ มากขึ้น (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2565; “คอหวยกวาดเลข”, 2565; ไทยรัฐ ออนไลน์, ม.ป.ป.; ผู้จัดการ ออนไลน์, ม.ป.ป.; “มาให้โชคคอหวย!”, 2565) โดยเฉพาะเมื่อมีการถูกรางวัลใหญ่ การที่บุคคลที่มีชื่อเสียงให้ความสนใจและแสดงตัวมากขึ้นว่าตนเองซื้อสลากฯ เช่นกัน (“เผยโฉมดาราดวงปิง”, 2564; สนุกดอทคอม, 2563) ซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่การซื้อสลากฯ อาจถูกมองว่าเป็นกิจกรรมของผู้มีรายได้น้อยเท่านั้น นอกจากนี้ธุรกิจบางประเภท เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าปลีก ได้ออกรายการส่งเสริมการขายที่ใช้สลากฯ ที่ไม่ถูกรางวัลเป็นส่วนลดได้ (“หวย ไม่ถูกรางวัล”, 2564; “ห้างดัง ปลอบใจคนถูกหวยกิน”, 2564) โดยบางร้านให้ส่วนลดสูงถึง 80 บาท ซึ่งเท่ากับราคาค้าปลีกของสลากฯ หนึ่งใบ

หลายปีที่ผ่านมา สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนำส่งรายได้ต่อรัฐบาลเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2564 รายได้ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจากการจำหน่ายและการบริการสูงถึง 167,910 ล้านบาทซึ่งสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ และสามารถนำรายได้ส่งให้รัฐบาลถึง 51,124 ล้านบาท (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, ม.ป.ป.) การที่ตัวเลขดังกล่าวยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะเกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 และทำให้การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี พ.ศ. 2563 และ 2564 เท่ากับ -6.2% และ 1.6% ตามลำดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจไทยลดลงถึงระดับ 40 ในไตรมาสที่ 2 ของปี 2564 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) และอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปีพ.ศ. 2563 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) แสดงว่ามีคนที่ซื้อสลากฯ มากขึ้นแม้ในยามที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ

ในอีกด้านหนึ่งนั้น หอยใต้ดิน (“หอย”) เป็นการเสี่ยงโชคโดยใช้ผลของการออกสลากฯ เป็นพื้นฐานแต่ใช้เพียงรางวัลเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัว หรือหน้าตัวเลข 2-3 ตัวหลังสุดของรางวัลที่ 1 มาเป็นอ้างอิงการได้รางวัล อย่างไรก็ตามการเล่นหอยจัดเป็นกิจกรรมที่ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 (2478) ที่แบ่งประเภทเป็นบัญชี ก. ซึ่งห้ามมิให้ทำกิจกรรมตามที่ระบุตามประกาศแนบท้าย และบัญชี ข. ซึ่งอาจจะจัดให้มีการเล่นได้เมื่อรัฐมนตรีหรือเจ้าพนักงานอนุญาตหรือมีกฎกระทรวงอนุญาต ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าหอยจะเข้าข่ายบัญชี ก. ในขณะที่สลากฯ จะเข้าข่ายบัญชี ข. ทั้งนี้หากมองในมุมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การซื้อหอยอาจเป็นช่องทางหารายได้ และเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงและการสร้างเครือข่ายทางสังคมในอีกรูปแบบหนึ่ง (ดวงกมล ดีพันธ์, 2557) แต่จากการศึกษาในอดีต คนที่ซื้อสลากฯ และหอยไม่ได้มีแค่คนยากจนหรือมีรายได้น้อยเท่านั้น สังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ (2550) อ้างถึงในรายงานจากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2550) ระบุว่าการเล่นหอย (ทั้งบนดินและใต้ดิน) ไม่ได้มีเพียงกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเท่านั้นแต่ยังมีชนชั้นกลาง (รายได้ 15,000 – 20,000 บาท ต่อเดือนหรือมากกว่า 20,000 ต่อเดือน) ก็อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆเช่นกัน

ในมิติทางสังคมแล้ว การซื้อสลากฯ และหอยจัดเป็นการพนันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานและไม่มีวิวัฒนาการที่จะสามารถจัดให้หมดไปได้ การศึกษาหลายงานระบุว่าการเล่นสลากฯ และหอยจะยังคงมีอยู่ในวิถีชีวิตต่อไป (อิสริย์ ภักดิ์ศรีแพง และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2561) ทั้งนี้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางเศรษฐกิจ กฎหมายและการบริหารจัดการที่เหมาะสม บุคคลที่ซื้อสลากฯ และหอยมักจะถูกมองว่าไม่ได้ตัดสินใจอย่างเป็นเหตุผลและมีอคติ เนื่องจากการเสี่ยงโชคและ

โอกาสที่จะผลตอบแทนสูงนั้นน้อยมาก พรเพ็ญ วรสิทธิ์ (2557) ชี้ว่าหากผู้ที่ซื้อสลากฯ และห่วยนำเงินมาเก็บออมน่าจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสาธารณะมากกว่า อนึ่งในการศึกษาหลายชิ้นจะเรียกรวมทั้งสลากฯ และห่วย โดยใช้คำว่าลอตเตอรี่⁴

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อขายสลากฯ และห่วยในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยหรือทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบันเนื่องจากศึกษาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อเหตุการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในปี 2563 ที่เป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนและส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเงินต่อประชาชนทั่วไปอย่างมาก นอกจากนั้นในการวิจัยเรื่องพฤติกรรมซื้อขายสลากฯ หรือห่วยของไทยที่ผ่านมา มักจะศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างพฤติกรรมของการซื้อขายสลากฯ หรือห่วยแยกจากกัน แต่การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าสองกลุ่มมีพฤติกรรมไม่เหมือนกัน นอกจากนั้นส่วนใหญ่ยังเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์และทัศนคติของการซื้อขายสลากฯ หรือห่วยของผู้บริโภค แต่ยังไม่มีการอธิบายพฤติกรรมซื้อขายสลากฯ หรือห่วย โดยใช้ปัจจัยที่เกี่ยวกับอคติในการตัดสินใจที่อาจจะเป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการซื้อก็ได้ ในการศึกษานี้เลือกใช้อคติจากอัตราส่วน (ratio bias) มาเพื่อวิเคราะห์ว่าผู้ที่นิยมซื้อสลากฯ หรือห่วยจะมีทัศนคติแตกต่างจากคนทั่วไปที่ไม่ซื้อหรือไม่และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมซื้อขายสลากฯ หรือห่วยอย่างไร ผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ดูแลนโยบายและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาสมมติฐาน

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 ที่ระบาดไปทั่วโลก ซึ่ง WHO แถลงอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 การแพร่ระบาดของโรคนี้ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ (Wagner, 2020) และกระทบกับพฤติกรรมการใช้จ่าย การเงินส่วนบุคคลรวมถึงการลงทุน แพรพรรณ คำนวน และจรรย์ญา ปานเจริญ (2564) ศึกษาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครัวเรือนในช่วงระบาดของโควิด-19 ในกรุงเทพมหานครพบว่า ครัวเรือนเห็นด้วยว่าตนเองมีรายได้จากการประกอบอาชีพลดลงแต่มีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นจึงต้องวางแผนการเงินมากขึ้น และครัวเรือนส่วนใหญ่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงิน มีการหารายได้เสริมและใช้จ่ายด้วยเงินออม (กนกวรรณ ประยงค์, 2564) หลายครอบครัวระบุว่ารายได้ลดลงและต้องปรับตัวด้วยการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น หาสีฟเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ หรือขอรับสวัสดิการความช่วยเหลือจากภาครัฐ (ณัฐจารี กองสา, 2565; วิเชียร มั่นแท้ และคณะ, 2564) สอดคล้องกับ กมลวรรณ วรรณธัญ และ สืบวงศ์ กาพวงศ์ (2564) ที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอยุธยาและ พบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับสูงและต้องการให้รัฐช่วยเหลือทางการเงิน การศึกษาของ Valaskova et al. (2021) ในประเทศสโลวาเกียที่ระบุว่าผู้ที่มียาได้น้อยกว่ามีสถานะทางการเงินที่แย่ลง ผู้ที่ทำอาชีพบริการ ร้านอาหารและการท่องเที่ยวรู้สึกว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินมาก แต่บางกลุ่มอาชีพ เช่น ธนาคารและการเงิน และธุรกิจค้าปลีก ไม่รู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานะทางการเงิน Frisone et al. (2020) ทดสอบพฤติกรรมผู้ที่เล่นการเสี่ยงโชคในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศอิตาลี พบว่า ผู้ที่ยังมีงานทำอยู่ ไม่ได้เสี่ยงต่อการเสพติดการเสี่ยงโชคน้อยกว่าผู้ที่ตกงาน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าผู้ที่ซื้อสลากฯ และห่วยมีพฤติกรรมการซื้อที่เปลี่ยนไปหรือไม่อย่างไร ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นนี้

การศึกษาในอดีตแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อลอตเตอรี่ ขึ้นสมุลบุณนาค และ วสันต์ เจนร่วมจิต (2561) พบว่า อายุมีแนวโน้มที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสลากฯ จิราพัชร สุทธิ (2562) พบว่า เพศชายมีส่วนที่สูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อยในการซื้อห่วย ในขณะที่ ฐิตินัน สือเสาวลักษณ์ (2556) และ วนิดา

⁴ การศึกษาของต่างประเทศมักจะใช้คำว่า ลอตเตอรี่ (Lottery) แทนรูปแบบของการเสี่ยงโชคที่คล้ายกับสลากฯ และห่วย ซึ่งแต่ละประเทศอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน สำหรับในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่าลอตเตอรี่เมื่อกล่าวถึงการศึกษาของต่างประเทศและรูปแบบการเสี่ยงโชคโดยรวมที่ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นสลากฯ หรือห่วย

ศรีเหนียง และ ธนภูมิ อติเวทิน (2558) พบว่า ผู้หญิงนิยมซื้อสลากฯ / หวยมากกว่าชาย เช่นเดียวกับ นันธิชา ขอแถมกลาง และคณะ (2558) ซึ่ง พบว่า ผู้ซื้อหวยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีครอบครัว ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี และรายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท Beckert and Lutter (2013) พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาน้อยใช้เงินซื้อลอตเตอรี่มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Ariyabuddhiphongs (2011) และ Burns et al. (1990) ที่ระบุว่าระดับการศึกษาแปรผกผันกับความเข้มข้นของกิจกรรมการเสี่ยงโชคโดยการซื้อลอตเตอรี่ และผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสซื้อลอตเตอรี่เป็นประจำมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่า โดยระดับรายได้ต่างกันไปตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ไปจนถึง 20,000 บาทต่อเดือน เช่นเดียวกับการสำรวจของ ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (2019) อ้างถึงใน (ภาคภูมิ จตุพิตรจันทร์, 2564) พบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ มักจะนำเงินแต่ละเดือนไปซื้อสลากฯ เป็นสัดส่วนที่มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า การศึกษาของ Fu et al. (2021) พบว่า ผู้ที่อาศัยในย่านที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่าของเมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา มีแนวโน้มจะเสี่ยงโชคมากกว่าผู้ที่อาศัยในย่านที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า Beckert and Lutter (2013) ระบุว่า การที่ลอตเตอรี่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เป็นเพราะว่าลอตเตอรี่เป็นโอกาสในการได้ทรัพยากร (เงินรางวัล) ที่มีต้นทุนต่ำ และไม่ต้องอาศัยทักษะ ความสามารถ การศึกษา หรือปัจจัยอื่นซึ่งผู้ที่มีรายได้น้อยอาจเข้าไม่ถึง นอกจากนั้นการเสี่ยงโชคยังอาจถูกจัดเป็นหนึ่งในเครื่องมือเรียกร้องความยุติธรรมจากผู้ที่มีโอกาสทางสังคมน้อย การศึกษาของ Callan et al. (2008) พบว่า ผู้ที่รายงานว่าตัวเองไม่พึงพอใจในสถานะปัจจุบันของตัวเอง มีแนวโน้มจะเสี่ยงโชคมากกว่าผู้ที่ไม่รู้สึกเช่นนั้นอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์โดยรวมยังมีข้อสรุปที่ไม่ชัดเจนนัก

ในแง่ของพฤติกรรมหรือนิยามเสี่ยงโชคนั้น สโรชา พิมพ์ชัย (2560) พบว่า ผู้ที่ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะลองการเสี่ยงโชครูปแบบใหม่ เช่น สลากลอตโตมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ซื้อสลากฯเลย พรเพ็ญ วรสิทธิ์ (2557) พบว่า ผู้ที่ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลกับผู้ซื้อหวยได้คืนมีแนวโน้มที่บางคนก็ซื้ออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบางคนซื้อทั้งสองอย่าง ส่วนการศึกษาของผู้ที่ซื้อหวยในประเทศจีนของ Cheng et al. (2014) ระบุว่า แรงงานต่างจังหวัดที่ทำงานในเมืองและมีพฤติกรรมเล่นหวยถูกกฎหมาย และเล่นไพ่กกระจอก (mahjong) มีแนวโน้มจะเสี่ยงโชคหรือเล่นการพนันมากขึ้นด้วยอย่างมีนัยสำคัญ การวิจัยในประชากรชาวญี่ปุ่นของ Watanapongvanich et al. (2021) พบว่า ความรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความถี่ในการเล่นการเสี่ยงโชค สอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจในการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวย ที่ระบุว่า การซื้อมักเกิดจากอคติทางความคิด Ngamjan (2018) ศึกษาทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ในกลุ่มตัวอย่างประชากรวัยทำงานในไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะในการกระจายความเสี่ยงค่อนข้างต่ำ และมีแนวโน้มที่จะประเมินมูลค่าของเงินในอนาคตต่ำกว่าความเป็นจริง

นอกจากปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แล้ว การศึกษาเกี่ยวกับการซื้อลอตเตอรี่หลายชิ้นมักจะอธิบายด้วยอคติทางความคิด (cognitive bias) เป็นส่วนใหญ่ Chóliz (2010) และ Corney and Cummings (1985) อธิบายว่าเมื่อบุคคลพบกับความไม่แน่นอน ถ้าหากทางเลือกมีรูปแบบสามารถประเมินได้ง่ายไม่ซับซ้อนก็มักจะทำได้ถูกต้อง (เช่นโอกาสในการทอยลูกเต๋าถูก) แต่ถ้ารูปแบบมีความซับซ้อนโดยเฉพาะในการเสี่ยงโชค บุคคลก็มักจะไม่สามารถประเมินผลลัพธ์หรือโอกาสได้อย่างถูกต้อง การศึกษาของ Ariyabuddhiphongs (2011), Ariyabuddhiphongs and Phengphol (2008) และ Pravichai and Ariyabuddhiphongs (2015) ซึ่งศึกษาผู้ที่ซื้อลอตเตอรี่ในประเทศไทยชี้ว่าบุคคลไม่ได้ใช้หลักการและเหตุผลเมื่อซื้อลอตเตอรี่ แต่ใช้ความเชื่อมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศของ Baboushkin et al. (2001) และ Joukhador et al. (2004) เป็นต้น Rogers (1998) ระบุว่า การซื้อลอตเตอรี่จากความเข้าใจหลักความน่าจะเป็นในทางที่ผิด เช่น ผู้ซื้อเชื่อว่าทุกหมายเลขต้องถูกรางวัลอย่างน้อยหนึ่งครั้งจึงมุ่งมั่นซื้อลอตเตอรี่ต่อไปด้วยความหวังว่าจะถูกรางวัล อคติอีกประเภทที่พบมากในหมู่คนซื้อลอตเตอรี่คือภาพลวงตาของการควบคุม (illusion of control) (ธีรเดช พุคคิ์ศรีกิจ และ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2557; Chóliz, 2010; Hardoon et al., 2001; Rogers, 1998; เป็นต้น) คือเชื่อว่าตนเองมีอำนาจควบคุมโชคชะตา หมายเลขที่ตนเองซื้อจึงมีโอกาสถูกรางวัลมากกว่า พสุณิต สารมาศ (2545) ระบุว่าคนที่เล่นหวยอย่างสม่ำเสมอมักจะมองจากประสบการณ์ที่ถูกหวยในอดีต ทำให้รู้สึกมั่นใจในความสามารถของตนเองในการเก็งเลขได้แม่นยำ แม้ว่าการซื้อลอตเตอรี่อาจไม่ใช่รูปแบบของ

การเสี่ยงโชคที่ให้ผลตอบแทนสูงที่สุด (Clotfelter & Cook, 1989) แต่ผู้คนยังนิยมซื้อเพราะไม่สามารถประเมินต้นทุนในการซื้อและโอกาสในการถูกรางวัลได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล (Faustino et al., 2009) ผู้เล่นบางรายที่ตระหนักว่าการซื้อลอตเตอรี่เป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าแต่ยังคงซื้อต่อไปเพราะคิดว่ายังมีโอกาสถูกรางวัลที่คุ้มค่ากับเงินทุนที่เสียไป (Miyazaki et al., 1999) และ Haisley et al. (2008) ชี้ว่าผู้ซื้อลอตเตอรี่ส่วนใหญ่ประเมินเงินที่ใช้จ่ายในการซื้อลอตเตอรี่ต่ำเกินไป และผู้ซื้อที่มีโอกาสใช้เงินซื้อลอตเตอรี่มากขึ้นเมื่อซื้อหลายครั้ง ครั้งละน้อยไปมากกว่าการซื้อน้อยครั้งแต่หลายใบ เนื่องจากการซื้อในแบบแรกทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุนในภาพรวมได้ การศึกษาของ Zenker et al. (2018) ที่ทดลองให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความน่าจะเป็นในการถูกรางวัลประเภทต่าง ๆ ของสลากกินแบ่งรัฐบาลไทยให้กับผู้ซื้อสลากฯ ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ากลุ่มทดลองไม่มีการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจในการซื้อสลากฯ อย่างมีนัยสำคัญ จึงเป็นไปได้ว่าอาจเป็นปัจจัยอื่น เช่น ความสนุกสนาน ตื่นเต้น ความหวัง หรือการซื้อตามธรรมเนียมที่อาจจะเป็นแรงจูงใจได้

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจด้วยตนเองนั้นก็ยังมีพื้นฐานอยู่บนอคติทางความคิดอยู่มาก ดังที่การศึกษาของ Hardoon et al. (2001) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทดลองเชื่อว่าตัวเลขที่ยังมีลักษณะสุ่มมาก ยังมีโอกาสถูกรางวัลมาก ขณะที่ตัวเลขที่มี pattern (เช่น 101550) หรือตัวเลขที่มีลักษณะเรียงต่อกัน (เช่น 234567) มีโอกาสถูกรางวัลน้อยกว่า ทั้งที่ในความเป็นจริงตัวเลขทุกตัวมีโอกาสถูกรางวัลเท่ากัน สำหรับงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาระดับของอคติในการตัดสินใจที่เรียกว่า ratio bias หรืออคติต่ออัตราส่วน Ohlert and Weißenberger (2015) แสดงให้เห็นว่าการแสดงข้อมูลอัตราส่วนในรูปแบบที่ต่างกัน เช่น 30% กับ 3 ใน 10 ทำให้ผลการตัดสินใจต่างกัน หรือการนำเสนอข้อมูลที่เป็นอัตราส่วนเดียวกันแต่ใช้ตัวเลขที่ต่างกันก็จะส่งผลต่อระดับอคติในการตัดสินใจเช่นกัน เมื่อใช้ตัวเลขที่สูงกว่าในอัตราส่วน เช่น 9/100 เทียบกับ 1/10 คนทั่วไปมักจะเห็นว่าอัตราส่วนแรกมีโอกาสสูงกว่า อย่างไรก็ตาม Passerini et al. (2012) ชี้ว่าการศึกษาบางชิ้นในอดีตมีจุดอ่อนคือไม่มีตัวเลือกที่ระบุว่าทั้งสองอัตราส่วนนั้นไม่แตกต่างกัน (Gigerenzer and Hofrage, 1995; Hofrage et al., 2002) ในการวิจัย Bourdin and Vetschera (2018) ศึกษาโดยใช้การเสี่ยงโชคในลักษณะของลอตเตอรี่ก็ได้ผลลัพธ์ลักษณะเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปรากฏการณ์ ratio bias มีอยู่จริง โดยเฉพาะกับอัตราส่วนที่ต่ำ และมักจะพบกับกลุ่มผู้หญิงมากกว่าชาย อย่างไรก็ตามในกรณีที่อัตราส่วนมีค่าแตกต่างกันน้อยจะได้พบปรากฏการณ์นี้น้อยนัก ซึ่งต่างจากกรณีที่อัตราส่วนมีค่าต่างกันมาก (Alonso and Fernandez-Berrocal, 2003)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานในการทดสอบดังนี้

สมมติฐาน 1: กลุ่มที่ซื้อสลากฯ และกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อหลังจากการระบาดของโควิด-19

สมมติฐาน 2: กลุ่มที่ซื้อสลากฯ / หอยไม่หยุดซื้อสลากฯ / หอยหลังจากการระบาดของโควิด-19

สมมติฐาน 3: ระดับของอคติต่ออัตราส่วนของผู้ซื้อสลากฯ / หอยแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน

สมมติฐาน 4: ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส และการเปลี่ยนแปลงรายได้ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสลากฯ

สมมติฐาน 5: กลุ่มที่ซื้อสลากฯ และกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวย มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสลากฯ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐาน 6: ปัจจัยด้านระดับของอคติต่ออัตราส่วน ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสลากฯ

ระเบียบวิธีในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยหรือทำงานในเขตกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล โดยเป็นผู้ที่มีรายได้และมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จากผลกระทบเนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าพฤติกรรมการซื้อขายสลากและหวยมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และผู้ที่ซื้อสลากและหวยมีระดับของอคติต่ออัตราส่วนอย่างไร ในผู้วิจัยได้ใช้ power analysis ในการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยกำหนด $\text{power} = 0.8$, $\alpha = 0.05$, $\text{effect size} = 0.15$ (small effect size) ได้ขนาดตัวอย่าง 351 คน (Cohen, 1977; Faul et al., 2009) เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non-probability sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกและการเก็บตัวอย่างแบบสโนว์บอลซึ่งจะสุ่มเลือกจากผู้ซื้อสลากหรือหวยบริเวณแผงขายสลากหรือเป็นผู้ที่มีผู้รู้จักแนะนำต่อมาร่วมกับการกระจายแบบสอบถามไปยังกลุ่มชุมชนออนไลน์ทั้งที่เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสลากและหวยและกลุ่มทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องแต่อนุญาตให้แจกแบบสอบถามออนไลน์ได้เพื่อให้เป็นกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 ถึงมีนาคม 2565 และได้ผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาทั้งหมดจำนวน 538 ชุด

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจะเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) แบ่งเป็น 4 ส่วนดังต่อไปนี้

- ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพ
- ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ประกอบด้วยปัจจัยด้านรายได้และผลกระทบด้านการเงินที่ได้รับจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และแบบทดสอบวัด ratio bias ที่ปรับจากแบบทดสอบของ Bourdin & Vetschera (2018)
- สำหรับข้อมูลที่เป็นการประเมินค่า (Rating Scale) โดยเกี่ยวกับทัศนคติซึ่งมีตัวเลือกตั้งแต่ระดับ 5 คือเห็นด้วยที่สุดถึงระดับ 1 คือไม่เห็นด้วยที่สุด ดังนั้นในการวิเคราะห์คะแนนที่ได้จะเป็นช่วงตั้งแต่ 1 ถึง 5 คะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21-5.00	มีอิทธิพลในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	มีอิทธิพลในระดับมาก
2.61-3.40	มีอิทธิพลในระดับปานกลาง
1.81-2.60	มีอิทธิพลในระดับน้อย
1.00-1.80	มีอิทธิพลในระดับน้อยที่สุด

- ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวย ประกอบด้วย จำนวนงวดที่ซื้อ จำนวนเงินที่ซื้อต่อครั้ง จำนวนหมายเลข โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการระบาดของไวรัสโควิด-19

การทดสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ก่อนทำการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญทางการเงินตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม เพื่อทำการปรับปรุงแบบสอบถาม หลังจากทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนำคำตอบจากแบบสอบถามที่ผ่านการคัดกรองมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาค่าความเชื่อมั่นครอนบัลแอลฟา เพื่อดูความสอดคล้องของชุดคำถามซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Coefficient Alpha) 0.8 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี (George & Mallery, 2003)

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานะสมรส วุฒิการศึกษา ภาระงานและพฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวย นอกจากนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยสถิติอ้างอิง ดังนี้

1. วิเคราะห์ด้วยวิธี paired t-test เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนและนับตั้งแต่การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19
2. วิเคราะห์ด้วยวิธี Kruskal-Wallis Test ใช้เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติและความคิดเห็นต่อความต้องการด้านการเงินที่เปลี่ยนไปจากผลกระทบโควิด 19 ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง และเปรียบเทียบคะแนน ratio bias ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง
3. วิเคราะห์ด้วยวิธี McNemar Test สำหรับทดสอบหาโอกาสที่กลุ่มมีประวัติการซื้อสลากฯ / หวยก่อนการระบาดของโควิด-19 แต่เลิกซื้อหลังการระบาดจะแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่มีประวัติซื้อสลากฯ / หวยแต่หันมาซื้อหลังการระบาด
4. วิเคราะห์ด้วยวิธี OLS Regression สำหรับทดสอบหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อสลากฯ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ผู้ตอบแบบสอบถามในเบื้องต้นจำนวน 538 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยทำการคัดกรองตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะต่อไปนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตัวอย่างที่ไม่ได้อาศัยและไม่ได้ทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล
2. ตัวอย่างที่เป็นนักเรียน นักศึกษา หรือผู้ระบุว่าไม่ได้ทำงาน (ทั้งก่อนและหลังการระบาด)
3. ตัวอย่างที่ตอบคำถามในด้านทัศนคติเหมือนกันทุกคำถาม (ตอบดิ่ง)
4. ตัวอย่างที่คำตอบไม่ตรงตามตรรกะ เช่น ระบุว่าไม่เคยซื้อสลากฯ หรือหวย แต่ในคำถามคัดกรอง (ส่วนที่ 3 ข้อ 9 และส่วนที่ 4 ข้อ 11 – ใครเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการซื้อสลากฯ / หวย) ตอบตัวเลือกอื่นที่ไม่ใช่ “ไม่ซื้อ”
5. ตัวอย่างที่คำตอบไม่น่าเชื่อถือ เช่น ระบุว่าซื้อสลากฯ มากกว่า 24 งวดต่อปี
6. เนื่องจากตัวแปรรายได้เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่องานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงทำการตัดค่าสูงผิดปกติ (Outlier) ของรายได้ก่อนและหลังโควิดออก โดยใช้หลักการของ Boxplot พบว่า หากค่าของรายได้ทั้งก่อนและหลังโควิด 19 มากกว่า 70,000 บาทต่อเดือนจะถือว่าเป็น Outlier

หลังจากคัดกรองเบื้องต้น มีตัวอย่างที่ผ่านการคัดกรองเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นต่อไป 397 ตัวอย่าง สามารถแบ่งกลุ่มตามลักษณะประชากรศาสตร์โดยสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 160 ราย (40.3%) เพศหญิง 237 ราย (59.7%)
2. อายุ 20-30 ปี จำนวน 188 ราย (47.4%) อายุ 30-40 ปี จำนวน 145 ราย (36.5%) อายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 64 ราย (16.2%)
3. สถานะสมรส โสด จำนวน 332 ราย (83.6%) สมรส จำนวน 65 ราย (16.4%)
4. วุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 20 ราย (5.0%) วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 277 ราย (69.8%) ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า 100 ราย (25.2%)
5. กลุ่มอาชีพเป็นข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 50 ราย คิดเป็น 12.6% พนักงานบริษัทเอกชน 233 ราย (58.7%) ประกอบกิจการของตัวเอง 66 ราย (16.6%) ประกอบอาชีพอิสระและอื่น ๆ 48 ราย (12.1%)

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยคาดว่าพฤติกรรมของกลุ่มผู้ซื้อสลากฯ หรือหวยอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามประวัติการซื้อสลากฯ และหวย ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกได้ดังตารางที่ 1 กลุ่มที่ระบุว่าซื้อทั้งสลากฯ และหวย (กลุ่มที่ 1) มีจำนวน 226 ราย (56.9%) เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มที่ระบุว่า

ซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียวและไม่มีประวัติการซื้อหวยเลยทั้งช่วงก่อนและหลังการระบาดของโควิด-19 (กลุ่มที่ 2) มีจำนวน 110 ราย (27.7%) สำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่มีประวัติการซื้อสลากฯ และหวยเลย (กลุ่มที่ 3) มีจำนวน 50 ราย (12.6%) สำหรับผู้ที่มีประวัติการซื้อหวยเพียงอย่างเดียวโดยที่ไม่ได้ซื้อสลากฯ เลย (กลุ่มที่ 4) มีจำนวนเพียง 11 ราย (2.8%) เนื่องจากข้อจำกัดในการคัดเลือกรายตัวอย่างและการตอบแบบสอบถามในช่วงสถานการณ์ล็อคดาวน์ที่เกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถจัดสรรจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่มให้มีความใกล้เคียงกันได้ เนื่องจากกลุ่มที่ 4 มีจำนวนน้อยมากซึ่งจะมีผลกระทบต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อทำการเปรียบเทียบในแต่ละกลุ่ม ดังนั้นในขั้นตอนต่อไปจะตัดกลุ่มนี้ออกจากการวิเคราะห์ทางสถิติ จึงทำให้มีข้อมูลทั้งสิ้น 386 ตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพฤติกรรมการซื้อสลากฯ และหวย

พฤติกรรมการซื้อสลากฯ และหวย	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
ซื้อทั้งสลากฯ และหวย (กลุ่มที่ 1)	226	56.9
ซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียว (กลุ่มที่ 2)	110	27.7
ไม่ซื้อสลากฯ และหวยเลย (กลุ่มที่ 3)	50	12.6
ซื้อหวยเพียงอย่างเดียว (กลุ่มที่ 4)	11	2.8
รวม	397	100.0

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่มย่อย จากข้อมูลพบว่ากลุ่มที่ 1 และ 3 มีสัดส่วนเพศหญิงมากกว่าชาย (65% : 35%) ในขณะที่กลุ่มที่ 2 มีจำนวนเพศชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน (50% : 50%) ในด้านอายุของกลุ่มที่ 1 และ 2 โดยส่วนใหญ่ราว 80% เป็นกลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี ในขณะที่กลุ่มที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุ 20-30 ปี (72.0%) และผู้ที่อายุมากกว่า 30 ปีรวมกันเพียง 28% สำหรับสถานภาพสมรส ผู้วิจัย พบว่า ทั้งสามกลุ่มเป็นผู้ที่มีสถานภาพโสดสูงถึง 80% ทั้งหมด ซึ่ง พบว่า คล้ายคลึงกับการศึกษาของฐิติมน สือเสาวลักษณ์ (2556) และของ วนิดา ศรีเหนียง และ ธนภูมิ อติเวทิน (2558) เช่นเดียวกับด้านการศึกษา ทั้งสามกลุ่มตัวอย่างระบุว่ามีการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าของกลุ่มที่ 1 และ 2 รวมกันเป็นจำนวนกว่า 90% ขณะที่กลุ่มที่ 3 ไม่มีผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเลย โดยสัดส่วนระดับปริญญาตรีและระดับที่สูงกว่าค่อนข้างใกล้เคียงกัน (54% : 46%) ทั้งนี้ กลุ่มที่ 3 คือผู้ที่ระบุว่าไม่เคยซื้อทั้งสลากฯ และหวย ซึ่งในด้านหนึ่งผู้วิจัยอาจอนุมานได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยและการศึกษาจึงยังไม่มีประสบการณ์ซื้อสลากฯ หรือหวย และเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษานานกลางค่อนข้างสูงแล้ว ในด้านกลุ่มอาชีพพบว่า ทุกกลุ่มเป็นผู้ที่อยู่ในงานเอกชนมากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมแล้วสอดคล้องกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ใน Pravichai and Ariyabuddhiphongs (2015) แต่ขัดแย้งกับ Beckert and Lutter (2013) และ Fu et al. (2021) ที่ พบว่า คนที่ชอบซื้อลอตเตอรี่มักจะเป็นผู้มีฐานะไม่ดี การศึกษาไม่สูงมาก จากข้อมูลระดับรายได้เปรียบเทียบก่อนและหลังโควิด ผู้วิจัย พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เมื่อวัดจากค่าเฉลี่ยของรายได้ก่อนและหลังโควิด 19 กลุ่มที่ 1 ระบุว่ามีการได้รายได้ 27,816 และ 27,383 บาทตามลำดับ กลุ่มที่ 2 มีรายได้เฉลี่ยคือ 35,182 และ 34,668 บาทตามลำดับ และกลุ่มที่ 3 คือ 28,056 และ 27,856 บาท ตามลำดับ หากใช้ค่ามัธยฐาน ผู้วิจัยพบรูปแบบที่คล้ายกันกล่าวคือกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีระดับรายได้สูงสุดคือ 33,500 บาทและ 30,000 บาท ก่อนและหลังโควิด 19 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มที่ 3 มีรายได้รองลงมา และกลุ่มที่ 1 น้อยที่สุด ทั้งนี้จากข้อมูลระดับรายได้ ผู้วิจัย พบว่า ผู้ที่สนใจซื้อสลากฯ และหวย ไม่ได้เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยเสมอไป แต่เป็นผู้ที่ระดับรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงด้วยซ้ำ โดยกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีระดับรายได้สูงที่สุดกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับสังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ (2550) ที่ พบว่า ผู้ที่ซื้อสลากฯ และหวยไม่ได้เป็นผู้ที่มีรายได้น้อยเป็นส่วนใหญ่มากดังที่เข้าใจกันโดยทั่วไป

ตารางที่ 2 สถิติพรรณนาของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์		กลุ่มที่ 1 (สลาภาฯ และห้วย)	กลุ่มที่ 2 (สลาภาฯ)	กลุ่มที่ 3 (ไม่ชื่อ)
เพศ	ชาย	80 (35.4%)	57 (51.8%)	17 (34.0%)
	หญิง	146 (64.6%)	53 (48.2%)	33 (66.0%)
อายุ	20-30 ปี	107 (47.5%)	42 (38.2%)	36 (72.0%)
	30-40 ปี	84 (37.2%)	43 (39.1%)	13 (26.0%)
	40 ปีขึ้นไป	35 (15.5%)	25 (22.7%)	1 (2.0%)
สถานะสมรส	โสด	188 (83.2%)	88 (80.0%)	48 (96.0%)
	สมรส	38 (16.8%)	22 (20.0%)	2 (4.0%)
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	17 (7.5%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	ระดับปริญญาตรี	159 (70.4%)	84 (76.4%)	27 (54.0%)
	สูงกว่าระดับปริญญาตรี	50 (22.1%)	26 (23.6%)	23 (46.0%)
กลุ่มอาชีพ	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	30 (13.3%)	14 (12.7%)	5 (10.2%)
	พนักงานบริษัทเอกชน	137 (60.6%)	60 (54.5%)	33 (66.0%)
	ประกอบกิจการของตัวเอง	37 (16.4%)	17 (15.5%)	7 (14.0%)
	ประกอบอาชีพอิสระและอื่นๆ	22 (9.7%)	19 (17.3%)	5 (10.0%)
ระดับรายได้ก่อนโควิด (ค่าเฉลี่ยเลขคณิต)		27,816	35,182	28,056
ระดับรายได้หลังโควิด (ค่าเฉลี่ยเลขคณิต)		27,383	34,668	27,856
ระดับรายได้ก่อนโควิด (ค่ามัธยฐาน)		25,000	33,500	29,000
ระดับรายได้หลังโควิด (ค่ามัธยฐาน)		25,000	30,000	28,000

ทัศนคติและความต้องการด้านการเงินที่เปลี่ยนไปจากผลกระทบของโควิด-19

สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ไม่ได้ส่งผลต่อชีวิตและสุขภาพของประชาชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบทางการเงินต่อประชาชนเนื่องจากมาตรการควบคุมการระบาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงสอบถามทัศนคติทางการเงินและการต้องการความช่วยเหลือทางการเงินที่เกิดขึ้น ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของทัศนคติและความต้องการด้านการเงินอันเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด-19 ของทั้งสามกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ rating scale 5 ระดับ (คะแนนยิ่งสูงแสดงว่าผู้ตอบมีปัญหาทางการเงินหรือมีความต้องการทางการเงินที่สูง) และแสดงผลการทดสอบความแตกต่างคะแนนทัศนคติทางการเงินและการต้องการความช่วยเหลือทางการเงินระหว่างทั้งสามกลุ่ม ผู้วิจัย พบว่า ด้านที่ความต้องการทางการเงินมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ข้อ 3 (ท่านทำงานหนักขึ้นและได้รับค่าจ้างเท่าเดิม) ข้อ 5 (ท่านต้องการรายได้เสริม) และข้อ 6 (ท่านต้องการความช่วยเหลือทางการเงิน) กลุ่มที่ 2 ซึ่งมีระดับคะแนนน้อยกว่ากลุ่มอื่นอาจจะอนุมานได้ว่าไม่ได้ประสบปัญหาจากงานที่ทำอยู่ในช่วงสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 เท่ากลุ่มอื่นจึงมีความต้องการทางการเงินน้อยกว่า ในขณะที่กลุ่มที่ 1 มีคะแนนสูงที่สุดซึ่งแปลว่ามีความต้องการช่วยเหลือทางการเงินมากกว่ากลุ่มอื่น สำหรับข้อ 1 (ท่านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น) ข้อ 2 (ท่านมีวินัยทางการเงินเคร่งครัดขึ้น) และข้อ 4 (ท่านทำงานน้อยลงและรายได้ลดลง) มีระดับความเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าทั้งสามกลุ่มเห็นตรงกันว่าในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 มีสถานการณ์ทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นและจำเป็นต้องเคร่งครัดทางการเงินเพื่อรองรับกับความไม่แน่นอนในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กมลวรรณ วรรณธน์ และ สิบวงศ์ กาพวงศ์ (2564), ญัฐจารี กองสา (2565) และ วิเชียร มั่นแท้ และคณะ

(2564) เป็นต้น ทั้งนี้ข้อ 4 ผู้ตอบทุกกลุ่มให้คะแนนข้อความที่ว่าถูกขอให้ทำงานน้อยลงและได้ค่าจ้างน้อยลงอยู่ในระดับ “น้อย” ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าทุกกลุ่มเห็นว่าได้รายได้ลดลงแต่ไม่ได้ทำงานน้อยลงก็ได้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยทัศนคติและความต้องการด้านการเงินในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

ความต้องการทางการเงิน	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	Chi-Square	Pr > ChiSq
1. ท่านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น	3.76	3.63	3.54	2.879	0.2371
2. ท่านมีวินัยทางการเงินที่เคร่งครัดขึ้น	3.85	3.81	3.74	0.560	0.7559
3. ท่านต้องทำงานหนักขึ้น ในตำแหน่งเดิมและได้รับค่าจ้างเท่าเดิม	3.29	2.84	3.38	9.749	0.0076
4. ท่านถูกขอให้ทำงานน้อยลง โดยได้รับค่าจ้างน้อยลง	2.47	2.30	2.30	1.192	0.5510
5. ท่านต้องการรายได้เสริมจากงานประจำ	3.54	3.22	3.60	6.446	0.0398
6. ท่านต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน	3.35	2.97	2.74	10.208	0.0061

พฤติกรรมการซื้อขายที่เปลี่ยนแปลงไป ก่อน-หลัง โควิด

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากเกิดการระบาดของโควิด-19 โดยสอบถามในมิติต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนงวดที่ซื้อ จำนวนเงินที่ซื้อต่องวด จำนวนหมายเลขที่ซื้อ เงินรางวัลที่ได้รับ และจำนวนเงินรวมที่ซื้อสลากฯ / หวยต่อปี โดยคำนวณจากจำนวนงวดคูณกับจำนวนเงินที่ซื้อต่องวด โดยเฉลี่ยก่อนและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และเปรียบเทียบโดยใช้ paired t-test ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 4

กลุ่มที่ 1 เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวย ผู้วิจัยจึงแยกผลการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมการซื้อขาย (Panel A) และ พฤติกรรมการซื้อหวย (Panel B) จากผลที่แสดงใน Panel A พบว่า มีการซื้อสลากฯ ปีละ 9.61 งวดก่อนการระบาดของโควิด-19 และลดลงเป็น 8.80 งวดต่อปีหลังจากเกิดการระบาดของโควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือโดยเฉลี่ยลดลง 0.81 งวด อย่างไรก็ตาม เมื่อวัดการซื้อสลากฯ ในมิติอื่น ผู้วิจัย พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างก่อนและหลังการระบาดของโควิด-19 ในจำนวนเงินที่ซื้อสลากฯ ต่องวดคือประมาณ 270 บาท ซื้อครั้งละ 2 หมายเลข ได้เงินรางวัล 2,000 บาท ทั้งนี้จำนวนที่ใช้ซื้อสลากฯ ต่อปีคือประมาณ 3,500 บาท สำหรับ Panel B เป็นพฤติกรรมการซื้อหวยของกลุ่มที่ 1 ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มนี้ซื้อหวยเฉลี่ย 7.88 งวดต่อปีก่อนการระบาดของโควิด-19 และเพิ่มขึ้นเป็น 11.81 งวดหลังการระบาดซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยคาดว่าเป็นเพราะสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น กลุ่มนี้จึงเพิ่มความถี่ในการซื้อเพิ่มขึ้นเพื่อหวังเงินรางวัล แต่ในมิติอื่น ๆ ได้แก่ จำนวนเงินต่องวด จำนวนหมายเลข เงินรางวัลที่ได้รับ และจำนวนเงินต่อปี ผู้วิจัย พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 Panel C แสดงข้อมูลพฤติกรรมการซื้อสลากฯ ของกลุ่มที่ 2 ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มนี้มีพฤติกรรมการซื้อสลากฯ ที่ลดลงในทุกมิติหลังโควิดอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่ 1 ที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยข้างต้น กลุ่มนี้มีจำนวนงวดที่ซื้อสลากฯ ลดลงจาก 8 งวด เหลือ 6 งวดต่อปี จำนวนเงินที่ซื้อลดลงจาก 176 บาทเหลือ 132 บาทต่องวด เฉลี่ยซื้อหมายเลขที่แตกต่างกัน 1.5 ลดลงเหลือ 1.3 หมายเลข และเมื่อคิดเป็นจำนวนเงินต่อปีจะลดลงจาก 1,637 บาท เหลือเพียง 1,000 บาทเท่านั้น นอกจากนั้นกลุ่มนี้ยังระบุว่าจำนวนเงินรางวัลที่ได้รับก็ลดลงด้วย จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีพฤติกรรมซื้อเพียงสลากฯ เพียงอย่างเดียวจะลดการซื้อลงหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งต่างจากกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยที่มีพฤติกรรมไม่เปลี่ยนแปลง นั่นคือพฤติกรรมของผู้ที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยมีความแตกต่างจากผู้จัดอยู่ในกลุ่มที่ซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียว

ดังนั้นผู้วิจัยไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 ได้ในกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากา และหอย (กลุ่มที่ 1) แสดงว่าไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มที่ซื้อสลากา เพียงอย่างเดียว (กลุ่มที่ 2) มีพฤติกรรมการซื้อที่เปลี่ยนไปกล่าวคือจะซื้อสลากา ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการซื้อสลากา/หอย ก่อนและหลัง โควิด-19

Panel A: พฤติกรรมการซื้อ “สลากา” ของกลุ่มที่ 1

พฤติกรรมการซื้อสลากา	ก่อน	หลัง	Mean Diff	p-value
จำนวนงวด	9.61	8.80	-0.81	0.0052
จำนวนเงินต่องวด	272.15	274.30	2.15	0.8906
จำนวนหมายเลข	2.11	2.19	0.08	0.4810
เงินรางวัลที่ได้รับ	2,279.76	1,807.99	-471.77	0.4061
จำนวนเงินต่อปี	3,465.63	3,531.51	65.88	0.8264

Panel B: พฤติกรรมการซื้อ “หอย” ของกลุ่มที่ 1

พฤติกรรมการซื้อหอย	ก่อน	หลัง	Mean Diff	p-value
จำนวนงวด	7.88	11.81	3.93	0.0028
จำนวนเงินต่องวด	327.57	446.37	118.80	0.3100
จำนวนหมายเลข	169.91	166.67	-3.24	0.3244
เงินรางวัลที่ได้รับ	1,836.27	4,308.95	2472.68	0.1609
จำนวนเงินต่อปี	4,509.81	6,705.12	2195.32	0.1075

Panel C: พฤติกรรมการซื้อ “สลากา” ของกลุ่มที่ 2

พฤติกรรมการซื้อสลากา	ก่อน	หลัง	Mean diff	p-value
จำนวนงวด	8.14	5.98	-2.15	0.0000
จำนวนเงินต่องวด	175.93	132.09	-43.84	0.0001
จำนวนหมายเลข	1.57	1.27	-0.30	0.0001
เงินรางวัลที่ได้รับ	1,164.55	763.64	-400.91	0.0268
จำนวนเงินต่อปี	1,636.67	998.91	-637.76	0.0004

ผลกระทบจากโควิด ทำให้คนที่ไม่เคยซื้อสลากา / หอยหันมาซื้อมากขึ้นหรือไม่

นอกจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ว่าหลังจากเกิดการระบาดโควิด-19 และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้ที่เคยซื้อสลากา หรือหอยเลิกซื้อไปเลยได้หรือไม่ หรือในทางกลับกันผู้ที่ไม่เคยซื้อสลากา หรือหอยจะหันมาซื้อสลากา หรือหอยเพราะต้องการเสี่ยงโชคหรือมองว่าเป็นโอกาสหารายได้ใหม่ ตารางที่ 5 เป็นตาราง 2 x 2 ที่เปรียบเทียบจำนวนของผู้ที่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมก่อน/หลังการระบาดของโควิด-19 และระหว่างผู้ที่ซื้อ/ไม่ซื้อสลากา หรือหอย ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างผู้ที่เคยซื้อสลากา หรือหอยแต่เลิกซื้อไปหลังจากโควิด 19 และผู้ที่ไม่เคยซื้อสลากาหรือหอยแต่เปลี่ยนมาซื้อสลากา หรือหอย โดยใช้วิธีทดสอบ McNemar (Wicklin, 2022) โดยที่หากไม่มีผลกระทบจากโควิด-19 การเปลี่ยนแปลงระหว่างสองกลุ่มนี้จะไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 5 Panel A เมื่อจำนวนของผู้ที่ไม่ได้ซื้อสลากา ก่อนโควิด-19 แต่หันมาซื้อสลากา หลังจากโควิด-19 มี 10 คน จากทั้งหมด 276 คน ในขณะที่ผู้ที่ซื้อสลากา ก่อนโควิด-19 แต่เลิกซื้อไปหลังจากโควิด-19 มี 11 คน จาก 276 คน ซึ่ง

การเปลี่ยนแปลงระหว่างสองกลุ่มนี้มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} = 0.8273$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระหว่างสองกลุ่มนี้ไม่แตกต่างจากการเกิดขึ้นอย่างสุ่ม อย่างไรก็ตาม ตารางที่ 5 Panel B เมื่อดูจำนวนของผู้ที่ไม่เคยซื้อหอยแต่เปลี่ยนมาซื้อหอย และจำนวนผู้ที่ซื้อหอยแต่เปลี่ยนเป็นไม่ซื้อหอย พบว่า มีจำนวน 47 และ 14 คนจาก 276 คน ตามลำดับ แสดงว่าผู้ไม่ได้ซื้อหอยก่อนโควิด-19 แต่หันมาซื้อหอยหลังจากนั้นมากกว่าผู้ที่ซื้อหอยแต่เลิกไปอย่างมีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่าในกลุ่มที่ 1 ที่เป็นผู้ที่ซื้อทั้งสลากา และหอยนั้น เป็นกลุ่มที่มีความต้องการที่จะซื้อหอยมากกว่าซื้อสลากา แต่มีส่วหนึ่งที่ต้องการซื้อหอยอยู่แล้วจึงทำการซื้อสลากา ไปด้วย

สำหรับตาราง 5 Panel C แสดงจำนวนของผู้ที่ซื้อสลากา เท่านั้นเทียบกับกลุ่มที่ไม่ซื้อ พบว่าไม่มีผู้ที่ไม่ได้ซื้อสลากาก่อนโควิด-19 แต่หันมาซื้อสลากา หลังจากโควิด-19 ในขณะที่ผู้ที่เคยซื้อสลากา ก่อนโควิด-19 แต่เลิกซื้อไปมีจำนวน 14 คนจาก 160 คน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงระหว่างสองกลุ่มนี้มีสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} = 0.0002$) แสดงว่าผู้ที่ซื้อสลากา แต่เลิกไปมีมากกว่าแต่จะไม่ซื้อสลากาหน้าใหม่ที่จะเข้ามาโดยการซื้อเพียงสลากา อย่างเดียว

ดังนั้นในสมมติฐานที่ 2 ผู้วิจัยสรุปจากการวิเคราะห์ข้างต้นได้ว่า กลุ่มคนที่ต้องการซื้อทั้งสลากา และหอยอยู่แล้ว ก็มีแนวโน้มที่มีซื้อต่อไป ถึงแม้ว่าเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 ขึ้นและมีผู้ที่เลิกซื้อไปบางส่วนแต่ก็จะมีผู้ซื้อหน้าใหม่เข้ามาทดแทนโดยผู้ที่เข้ามาใหม่ก็มีแนวโน้มว่าต้องการซื้อหอยมากกว่าและบางส่วนอาจจะซื้อสลากาควบคู่ไปด้วย โอกาสที่จะมีผู้ซื้อหน้าใหม่เข้ามาซื้อเพียงสลากา อย่างเดียวจะน้อยมาก ในขณะที่ถ้าเป็นผู้ที่ตั้งใจจะซื้อเพียงสลากา อย่างเดียวมีแนวโน้มที่จะเลิกซื้อมากกว่า

ตารางที่ 5 จำนวนผู้ที่ซื้อและไม่ซื้อสลากา / หอย เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังจากโควิด-19

Panel A: ผู้ที่ซื้อและไม่ซื้อ “สลากา” ของกลุ่มที่ 1 เทียบกับกลุ่มที่ 3

การซื้อสลากา ก่อนและหลังการระบาดโควิด-19			
	หลังโควิด-19 ไม่ได้ซื้อสลากา	หลังโควิด-19 ซื้อสลากา	รวม
ก่อนโควิด-19 ไม่ได้ซื้อสลากา	50	10	60
ก่อนโควิด-19 ซื้อสลากา	11	205	216
รวม	61	215	276
Chi-Square = 0.0476 Pr > ChiSq 0.8273 Pr>= Exact ChiSq = 1.0000			

Panel B: ผู้ที่ซื้อและไม่ซื้อ “หอย” ของกลุ่มที่ 1 เทียบกับกลุ่มที่ 3

การซื้อหอยก่อนและหลังการระบาดโควิด-19			
	หลังโควิด-19 ไม่ได้ซื้อหอย	หลังโควิด-19 ซื้อหอย	รวม
ก่อนโควิด-19 ไม่ได้ซื้อหอย	50	47	97
ก่อนโควิด-19 ซื้อหอย	14	165	179
รวม	64	212	276
Chi-Square = 17.8525 Pr > ChiSq <0.0001 Pr>= Exact ChiSq < 0.0001			

Panel C: ผู้ที่ซื้อและไม่ซื้อ “สลากา” ของกลุ่มที่ 2 เทียบกับกลุ่มที่ 3

จำนวนผู้ที่ระบุว่ามีการซื้อสลากา ก่อนและหลังการระบาดโควิด-19			
	หลังโควิด-19 ไม่ได้ซื้อสลากา	หลังโควิด-19 ซื้อสลากา	รวม
ก่อนโควิด-19 ไม่ได้ซื้อสลากา	50	0	50
ก่อนโควิด-19 ซื้อสลากา	14	96	110
รวม	64	96	160
Chi-Square = 14.000 Pr > ChiSq 0.0002 Pr>= Exact ChiSq < 0.0001			

อคติต่ออัตราส่วนในการตัดสินใจ

กลุ่มตัวอย่างได้ทำแบบทดสอบเกี่ยวกับ ratio bias หรืออคติในการประเมินค่าอัตราส่วนโดยเข้าใจว่าเศษส่วนที่ใช้ตัวเลขสูงมีค่ามากกว่าเศษส่วนที่ตัวเลขมีค่าต่ำกว่า (เช่น 2:10 มีค่าน้อยกว่า 19:100) โดยแบบทดสอบมีทั้งหมด 5 ข้อ ข้อละ 3 ตัวเลือก แต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียง 1 ตัวเลือก⁵ หากตอบถูก จะได้ 0 คะแนน (ไม่แสดง bias) หากตอบไม่ถูกต้องจะได้ 1 คะแนน (แสดง bias) โดยในข้อ 1 และ 2 เป็นคำถามอัตราส่วนโดยตรง แต่ข้อ 1 ใช้ตัวเลขที่น้อย และข้อ 2 ใช้ตัวเลขที่มาก ซึ่งพบว่ากลุ่มที่ 1 มีค่า ratio bias สูงที่สุดกว่ากลุ่มอื่นทั้งสองข้ออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 1% และ 10% ตามลำดับ โดยข้อ 1 มีค่า ratio bias เท่ากับ 0.350 (เทียบกับ 0.145 และ 0.260 ของกลุ่มที่ 2 และ 3 ตามลำดับ) ข้อ 2 มีค่า ratio bias เท่ากับ 0.190 (เทียบกับ 0.100 และ 0.100 ของกลุ่มที่ 2 และ 3 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตได้ว่า จากคำถามทั้ง 5 ข้อ นั้น ข้อที่ 2 เป็นข้อที่คำตอบแตกต่างจากข้ออื่นเพราะผลลัพธ์อัตราส่วนเท่ากัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคะแนน bias จะต่ำกว่าข้ออื่น แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาในการเปรียบเทียบอัตราส่วนที่เท่ากัน

สำหรับข้อที่ 3 และ 4 เป็นรูปแบบคำถามเชิงประยุกต์ โดยข้อ 3 ใช้ตัวเลขที่มาก และข้อ 4 ใช้ตัวเลขที่น้อย ซึ่งผลพบว่า กลุ่มที่ 3 กลับเป็นกลุ่มที่คะแนน ratio bias สูงที่สุด แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญที่ 1% ทั้งสองข้อ โดยข้อ 3 มีค่า 0.400 (เทียบกับ 0.292 และ 0.145 ของกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ) และข้อ 4 มีค่า ratio bias เท่ากับ 0.420 (เทียบกับ 0.243 และ 0.118 ของกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ) ผู้วิจัยคาดว่าค่า ratio bias ที่สูงขึ้นในกลุ่มตัวอย่างที่ 3 ที่แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้ที่นิยมซื้อสลากาหรือหอยก็ตาม อาจจะสอดคล้องกับการรายงานของการศึกษาของต่างประเทศที่ พบว่า คนทั่วไปมีระดับความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอัตราส่วน (Bourdin & Vetschera, 2018; Dale et al., 2007) สำหรับข้อ 5 ใช้รูปแบบคำถามโดยจำลองการเสี่ยงโชค ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มที่ 1 มีค่า ratio bias เท่ากับ 0.49 (เทียบกับ 0.264 และ 0.280 ของกลุ่มที่ 2 และ 3 ตามลำดับ) และแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 1% ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3 ว่าระดับของอคติต่ออัตราส่วนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลของ ratio bias โดยรวม พบว่า กลุ่มที่ 1 มีระดับอคติสูงที่สุด รองลงมาได้แก่กลุ่มที่ 3 ที่ไม่ซื้อสลากา และหอยเลย และกลุ่มผู้ที่ซื้อสลากา อย่างเดียวมีระดับอคติต่ำที่สุด ขัดกับความเชื่อโดยทั่วไปที่ว่าผู้ที่นิยมเสี่ยงโชคโดยการซื้อสลากาหรือหอยน่าจะมีอคติในการตัดสินใจมากกว่าคนทั่วไปที่ไม่ซื้อสลากา หรือหอย อย่างไรก็ตามผลที่ได้มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ในส่วนก่อนหน้าในกลุ่มที่ 2 ซื้อสลากา น้อยลงหรือแม้กระทั่งเลิกซื้อไปเลยหลังจากโควิด-19

⁵ ผู้วิจัยได้ปรับเกณฑ์การให้คะแนนที่ละเอียดขึ้น ได้แก่ หากตอบถูกจะได้ 0 คะแนน (ไม่แสดง bias) หากตอบตัวเลือกที่ใช้เลขจำนวนสูงกว่า จะได้ 1 คะแนน (แสดง bias) หากไม่ใช่ทั้งสองข้อจะได้ 0.5 คะแนน (ตอบไม่ถูกแต่ไม่แสดง bias จากตัวเลขสูง) ผู้วิจัยพบว่าผลที่ได้ไม่ต่างกัน

ตารางที่ 6 ระดับคะแนนอคติต่ออัตราส่วนจำแนกตามกลุ่ม

คำถาม	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	Pr > ChiSq
Bias 1	0.350	0.145	0.260	0.0005
Bias 2	0.190	0.100	0.100	0.0529
Bias 3	0.292	0.145	0.400	0.0011
Bias 4	0.243	0.118	0.420	<0.0001
Bias 5	0.491	0.264	0.280	<0.0001
คะแนน Bias รวม	1.566	0.773	1.460	<0.0001

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อขายจากผลกระทบของโควิด-19

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อขายอันเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด⁶ ผู้วิจัยใช้สมการถดถอยที่ควบคุมปัญหา Heteroscedasticity ด้วยวิธี White's Heteroscedasticity-Consistent Variances and Standard Errors (Robust standard error) โดยตัวแปรตามคือการเปลี่ยนแปลงของจำนวนงวดที่ซื้อขาย (หลังโควิดเทียบกับก่อนโควิด) และการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินต่อปีซึ่งคำนวณในลักษณะเดียวกัน ตัวแปรต้นได้แก่ตัวแปรหุ่นที่รายได้ลดลง (มีค่าเท่ากับ 1 ถ้ารายได้หลังโควิดลดลงต่ำกว่าก่อนโควิด) ตัวแปรหุ่นของผู้ที่ซื้อขาย และห่วย (กลุ่มที่ซื้อขาย และห่วย (กลุ่มที่ 1) =1; กลุ่มที่ซื้อขาย อย่างเดียว (กลุ่มที่ 2) =0) คะแนนอคติต่ออัตราส่วน และควบคุมตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ (ชาย=1; หญิง=0) อายุ สถานะภาพสมรส (โสด=0; สมรส=1)

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์จากสมการถดถอย ซึ่งในแบบจำลองแรกเมื่อตัวแปรตามคือการเปลี่ยนแปลงของจำนวนงวดที่ซื้อขาย ตัวแปรเพศและสถานะสมรสไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อายุและตัวแปรหุ่นรายได้ลดลง มีค่า -0.03 และ -2.98 ที่ระดับนัยสำคัญ 1% ทั้งสองตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุมากขึ้นหรือในกลุ่มที่รายได้ลดลงก็จะมีพฤติกรรมการซื้อขาย น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เพิ่มขึ้นหรือเท่าเดิม ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 4 ในส่วนของตัวแปรอายุและผู้ที่มีรายได้ลดลงว่าจะมีพฤติกรรมในการซื้อขาย ที่ต่างกัน สำหรับตัวแปรหุ่นของกลุ่มที่ซื้อขาย และห่วย (กลุ่มที่ 1) มีค่า 1.23 ที่ระดับนัยสำคัญ 5% จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ซื้อขาย และห่วย (กลุ่มที่ 1) ซื้อขาย ด้วยจำนวนงวดมากกว่า (หรือลดลงน้อยกว่า) เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ซื้อขาย อย่างเดียว (กลุ่มที่ 2) เท่ากับ 1.23 งวด สำหรับตัวแปรระดับคะแนนอคติต่ออัตราส่วนนั้น ผลการวิเคราะห์ พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 6 แสดงว่าปัจจัยเรื่องอคติต่ออัตราส่วนไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อขาย

เมื่อผู้วิจัยทดสอบโดยตัวแปรตามคือการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินที่ซื้อขาย ต่อปีโดยใช้ตัวแปรต้นเดียวกันผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอายุและตัวแปรหุ่นรายได้ลดลงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าปัจจัยดังกล่าวอาจจะเป็นเพียงผลในด้านของความถี่แต่ไม่มีผลเมื่อวัดด้วยจำนวนเงิน รวมทั้งตัวคะแนนอคติต่ออัตราส่วน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 และ 6 ว่าปัจจัยทั้งหมดไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อขาย ผู้วิจัย พบว่า มีเพียงตัวแปรหุ่นของกลุ่มซื้อขาย และห่วย (กลุ่มที่ 1) มีค่า 773.73 ที่ระดับนัยสำคัญ 10% ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 5 ซึ่งแสดงว่าจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในครั้งนี้ ทั้งสองกลุ่มนี้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

⁶ เนื่องจากข้อมูลกลุ่มที่ 2 มีเพียงการซื้อขายและกลุ่มที่ 3 ไม่ได้ซื้อทั้งสลากและห่วย ดังนั้นจึงจำกัดการวิเคราะห์สมการถดถอยโดยใช้พฤติกรรมซื้อขายที่มาจากกลุ่มที่ 1 และ 2 เท่านั้น

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของพฤติกรรมการซื้อขาย

ตัวแปร	การเปลี่ยนแปลงของจำนวนงวดที่ซื้อ สลากกา		การเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงิน ที่ซื้อสลากกา ต่อปี	
	β	p-value	β	p-value
เพศ	-0.7009	0.1284	164.649	0.7199
อายุ	-0.0343**	0.0081	-16.425	0.1331
สถานะสมรส	-0.2262	0.7512	-221.357	0.7066
ตัวแปรหุ่นรายได้ลดลง	-2.9806***	<.0001	-957.404	0.1629
กลุ่มที่ซื้อสลากกาและหวย	1.22874**	0.0120	773.7259*	0.0767
คะแนนอคติต่ออัตราส่วน	0.08104	0.5914	27.794	0.8806
Adj R-Squared	0.1800		0.0094	
จำนวนตัวอย่าง n	336		336	

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้แก้ปัญหา Heteroscedasticity ด้วยวิธี White's Heteroscedasticity-Consistent Variances and Standard Errors (Robust standard error) *** หมายถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ 1%, ** หมายถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ 5%, * หมายถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ 10%

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประชาชนในวงกว้าง งานวิจัยนี้ พบว่า กลุ่มผู้ที่ซื้อสลากกา และหวยมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศชายและหญิงใกล้เคียงกันแต่มีสัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเล็กน้อย มีอายุไม่เกิน 40 ปี สถานะโสดและมีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับการศึกษาในอดีต (เซ็นสุมล บุนนาค และ วสันต์ เจนร่วมจิต, 2561; สโรชา พิมพ์ชัย, 2560) ระดับรายได้สูงกว่าการศึกษาที่ผ่านมาเล็กน้อย (สังสิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ, 2550) ทุกกลุ่มเห็นด้วยว่าได้รับผลกระทบและมีความจำเป็นทางการเงินสูงขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์ระบาดโควิด-19 (ณัฐจารี กองสา, 2565) อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ พบว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงโชคด้วยการซื้อสลากกา หรือหวยนั้น อาจจะแบ่งเป็นกลุ่มที่นิยมซื้อสลากกา อย่างเดียว หรือซื้อทั้งสลากกา และหวยทั้งสองอย่าง สอดคล้องกับการรายงานของพรเพ็ญ วรสิทธา (2557) และ สโรชา พิมพ์ชัย (2560)

ในการศึกษานี้ต่อยอดจาก Ariyabuddhiphongs (2011) ที่ระบุว่าผู้มีพฤติกรรมเสพติดการเสี่ยงโชค ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มที่เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมซื้อทั้งสลากกา และหวยไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้ที่มีพฤติกรรมซื้อสลากกา เพียงอย่างเดียวกลับมีแนวโน้มที่จะลดการซื้อหรือเลิกซื้อไปในที่สุด แสดงว่ากลุ่มแรกมีแนวโน้มที่คล้ายการเสพติดการเสี่ยงโชคมากกว่ากลุ่มหลัง สำหรับผู้ซื้อหน้าใหม่นั้นมีแนวโน้มต้องการจะเข้ามาเสี่ยงโชคโดยการซื้อทั้งสลากกา และหวยมากกว่าที่จะเข้ามาแล้วซื้อสลากกา อย่างเดียว อาจกล่าวได้ว่าการเสี่ยงโชคยังคงเป็นที่นิยมแม้ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการซื้อสลากกา และหวย แม้จะเป็นคนที่ไม่เคยซื้อสินค้าทั้งสองชนิดนี้มาก่อน

จากการทดสอบอคติต่ออัตราส่วน (ratio bias) ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มที่ซื้อทั้งสลากกา และหวยแสดงค่า ratio bias สูงที่สุด และตามด้วยกลุ่มที่ไม่ได้ซื้อสลากกา และหวย ซึ่งมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ซื้อสลากกา เพียงอย่างเดียว จึงสรุปได้ว่าผู้ที่เสี่ยงโชคโดยการซื้อสลากกา หรือหวยอาจจะไม่ได้เป็นผู้ที่มีอคติต่ออัตราส่วนสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ซื้อเสมอไป หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้ที่ซื้อสินค้าเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพราะมีอคติต่ออัตราส่วนมากกว่าคนทั่วไป เมื่อใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเพื่อหาปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมซื้อขายสลากกา ผู้วิจัย พบว่า เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ลดลงจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ซื้อสลากกา

ลดลงไปด้วย อย่างไรก็ตามการซื้อสลากฯ ที่ลดลงของกลุ่มที่ซื้อทั้งสลากฯ และหวยยังลดน้อยกว่ากลุ่มที่ซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียว ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่นไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเสี่ยงโชคด้วยการซื้อสลากฯ อย่างชัดเจน

โดยสรุปผู้ที่เสี่ยงโชคด้วยการซื้อสลากฯ เพียงอย่างเดียวและผู้ที่ซื้อสลากฯ และหวยด้วยนั้น มีลักษณะพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ผู้กำกับนโยบายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือกองสลากฯ หากต้องการจะกำหนดนโยบาย เช่น การลดการซื้อหวยหรือสลากฯ เพิ่มการออมการลงทุนให้มากขึ้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมที่แตกต่างนี้เนื่องจากการตอบสนองต่อนโยบายที่เกิดขึ้นอาจจะไม่เหมือนกัน แม้ในสินค้าที่เหมือนเป็นสิ่งที่เลิกได้ยากแต่หากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ นอกจากนี้เรา พบว่า อนาคตอาจจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลอย่างหนึ่งที่ไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการซื้อสลากฯ อย่างเห็นได้ชัด การใช้ปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้นอาจจะไม่ได้ผลลัพธ์ตามต้องการ

ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ด้วยสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้การเข้าถึงและการเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้าจากผู้ที่เกี่ยวข้องไปมาทั่วปวงยังมีข้อจำกัดอยู่ ทำให้การกระจายไม่ทั่วถึงทุกกลุ่ม การตอบแบบสอบถามขึ้นกับความสนใจของผู้ตอบ และบางรายอาจจะไม่กล้าให้ข้อมูลพฤติกรรมอย่างเปิดเผย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เน้นกลุ่มผู้อยู่อาศัยหรือทำงานในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น ดังนั้นผลการศึกษาอาจไม่สะท้อนพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในภูมิภาคอื่น นอกจากนี้การวิจัยนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มที่ซื้อหวยอย่างเดียวเท่านั้น และไม่รวมถึงผู้ที่อาจเข้าถึงการซื้อหวยออนไลน์หรือกิจกรรมเสี่ยงโชคในรูปแบบอื่นซึ่งอาจจะมีสูงขึ้นในสถานการณ์โควิด-19 ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับโดยเฉพาะพฤติกรรมการซื้อสลากฯ และหวยเป็นความเห็นในภาพรวมของผู้ตอบ ซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ หากสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อจริงของผู้ซื้อสลากฯ หรือ หวยได้จะทำให้มีความถูกต้อง แม่นยำมากขึ้น สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับอคติ ผู้วิจัยใช้คำถาม 5 ข้อซึ่งน้อยกว่าของ Bourdin & Vetschera (2018) ที่มีจำนวน 27 ข้อ ซึ่งการศึกษาต่อไปอาจเพิ่มคำถามให้มากขึ้น หรือเพิ่มศึกษาอคติในการตัดสินใจ (cognitive bias) ด้านอื่นประกอบ นอกจากนี้งานวิจัยในอนาคตอาจจะใช้ตัวแบบอื่น เช่น ตัวแบบการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ เพื่อทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อหรือไม่ซื้อสลากฯ หรือการซื้อไม่ซื้อหวยเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2564). สถานการณ์ผลกระทบความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัวของคนวัยทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19: การศึกษาเชิงประจักษ์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(1), 266-286.
- กมลวรรณ วรรณนัง และ สืบวงศ์ กาฬวงศ์. (2564). การศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*, 13(2), 85-98.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). *ลอตเตอรี่*. <https://www.bangkokbiznews.com/category/lifestyle/lottery>
- คหวยกวาดเลข ‘แตงโม’ เกลี้ยงแฝง. (2565, 1 มีนาคม). *มติชน ออนไลน์*. https://www.matichon.co.th/region/news_3209102
- จิราพัชร สุทธิ. (2562). ความสัมพันธ์ของลักษณะเฉพาะบุคคลกับปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นหวยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตจังหวัดปทุมธานีและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนค่าใช้จ่ายการซื้อหวยเป็นเงินออมในระยะยาว. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2).

ชินสุมล บุนนาค และ วสันต์ เจนร่วมจิต. (2561). พฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลของกลุ่มเจนเนอเรชัน B, X และ Y ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 15(1), 103-122.

ฐิตินันท์ สือเสาวลักษณ์. (2556). พฤติกรรมการซื้อหวยใต้ดินของประชาชนในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี [วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา. <https://webopac.lib.buu.ac.th/catalog/BibItem.aspx?BibID=b00226206>

ณัฐจารีย์ กองสา. (2565). ผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ที่มีต่อค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยของผู้ค้าอาหารในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ในช่วง พ.ศ. 2563-2564. *สารศาสตร์* (2/2565), 332-344.

ดวงกมล ดีพันธ์. (2557). *หวยใต้ดินในสังคมไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. <https://kb2tmp.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/9475/1/387826.pdf>

ไทยรัฐ ออนไลน์. (ม.ป.ป.). *ถูกรางวัลที่1*. <https://www.thairath.co.th/tags/ถูกรางวัลที่1>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจ (BSI)*. <https://www.bot.or.th/th/thai-economy/econ-publication/bsi-business-sentiment-index.html>

ธีรณัฐ พุศศักดิ์ศรีกิจ และ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2557). บทบาทของความเชื่อโชคลางต่อพฤติกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดินของผู้บริโภคชาวไทย. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(2), 1348-1361.

นพนันท์ วรณเทพสกุล. (2554). *เศรษฐกิจหวยใต้ดิน: มุมมองการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมไทยผ่านธุรกิจการพนัน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.). https://www.gamblingstudy-th.org/document_research/23/1/4/lottorevolution/

นันธิชา ขอแหม่มกลาง, ภาณุ นพ สืบลีลา และ สำราญ บุญเจริญ. (2558). *พฤติกรรมการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อหวยใต้ดินของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา* [Poster presentation]. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2, นครราชสีมา.

ผู้จัดการ ออนไลน์. (ม.ป.ป.). *ถูกรางวัลที่1*. <https://mgronline.com/tags/ถูกรางวัลที่1>

เผยแพร่ดาราดวงปัง ถูกหวยงวด 16 ก.ย. ปังจริงยิ่งกว่ามลง. (2564, 17 กรกฎาคม). *คมชัดลึก* ออนไลน์. <https://www.komchadluek.net/entertainment/484094>

พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478. (2478, 20 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 52 หน้า 1978-1990. <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2478/A/1978.PDF>

พรเพ็ญ วรสิทธา. (2557). ความเป็นไปได้ในการแปลงเงินหวยเป็นเงินออม: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ NIDA Development Journal*, 54(1), 49-76.

พสุนิต สารมาศ. (2545). *ชีวิตนักเสี่ยงโชคจากตัวเลข กรณีศึกษาคนเล่นหวยใต้ดิน* [วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:116504

- แพรรณ คำนวน และ จริญญา ปานเจริญ. (2564). การเปรียบเทียบการวางแผนทางการเงิน ก่อนและระหว่างสถานการณ์โควิดของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(2), 35-49.
- ภาคภูมิ จตุพิพรจันทร์. (2564). “ลอตเตอรี่” โอกาสหรืออุปสรรคต่อการออมของคนจน? สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). <https://tdri.or.th/2021/04/lottery-the-expected-utility>
- มาให้โชคคหอย! เลขทะเบียนรถ ‘บักตุ’ งวด 1 ก.ค. ลงพื้นที่เชียงใหม่. (2565, 29 มิถุนายน). *เดลินิวส์ ออนไลน์*. <https://www.dailynews.co.th/news/1197066/>
- วนิดา ศรีเหนียง และ ธนภูมิ อติเวทิน. (2558). มลเหตุและผลกระทบเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมระดับปฏิบัติการในจังหวัดระยอง. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(2), 84-99.
- วิเชียร มั่นแหล่, บุญยิ่ง ประทุม, สุศักดิ์ แก้วอ่อน และ กรกฎ จำเนียร. (2564). ผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*, 8(11), 327-340.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ. (2562, เมษายน 26). *EIC Data Infographic: คนจนเล่นหวย คนรวยเก็บออม*. <https://www.scbeic.com/th/detail/product/5723>
- สนุก ดอ ทค อม . (2563). *รวมดาราคนดัง ก หวย บ่ อ ย ด วง เสง ร ั บ รั ั พ ย์ แ ท บ ทุ ก ง ว ด .* <https://www.sanook.com/news/8067846/>
- สังสิต พิริยธรรค์, เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์ และ นพดล กรรณิกา. (2550). โครงการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการพนันในสังคมไทย: กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไปใน 18 จังหวัดทั่วประเทศ. *ศูนย์วิจัยเอแบคฯ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ร่วมกับศูนย์วิจัยธรรมมาภิบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 109-122. https://www.senate.go.th/document/mSubject/Ext55/55875_0001.PDF
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ภาวะเศรษฐกิจในประเทศรายไตรมาส*. https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=qgdp_page
- สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. (ม.ป.ป.). *การนำส่งรายได้แผ่นดิน*. <https://www.glo.or.th/about/performance/revenue-export>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2550). *รายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่อง ปัญหาการจำหน่ายสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว (สลากกินรวบ)*. https://www.senate.go.th/document/mSubject/Ext55/55875_0001.PDF
- สโรชา พิมพ์ชัย. (2560). *การศึกษาพฤติกรรมการเล่นเสี่ยงโชค กรณี สลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากล็อตโต้ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:126746

- หวย ไม่ถูกรางวัล แลกรับส่วนลดที่ไหนได้บ้าง? เช็กเลย. (2564, 16 กุมภาพันธ์). *ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์*.
<https://www.prachachat.net/marketing/news-614324>
- ห้างดัง ปลอบใจคนถูกหวยกิน จัดโปรนำสลากา แลกส่วนลดได้ 80 บาท. (2564, 18 มกราคม). *มติชน ออนไลน์*.
https://www.matichon.co.th/economy/news_2534237
- อิสริย์ ภักดีศรีแพง และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ. (2561). หวยใต้ดิน: ความมั่นคงทางรายได้ของประเทศไทย. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 9(1), 82-96.
- Alonso D., & Fernandez-Berrocal, P. (2003). Irrational decisions: Attending to numbers rather than ratios. *Personality and Individual Differences*, 35(7), 1537–1547. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00368-9](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00368-9)
- Ariyabuddhipongs, V. (2011). Lottery gambling: A review. *Journal of Gambling Studies*, 27, 15-33.
<https://doi.org/10.1007/s10899-010-9194-0>
- Ariyabuddhipongs, V., & Phengphol, V. (2008). Near Miss, Gambler's Fallacy and Entrapment: Their Influence on Lottery Gamblers in Thailand. *Journal of Gambling Studies*, 24, 295–305.
<https://doi.org/10.1007/s10899-008-9098-4>
- Baboushkin, H. R., Hardoon, K. K., Derevensky, J. L., & Gupta, R. (2001). Underlying Cognitions in Gambling Behavior Among University Students. *Journal of Applied Social Psychology*, 31(7), 1409-1430.
<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2001.tb02680.x>
- Beckert, J., & Lutter, M. (2013). Why the Poor Play the Lottery: Sociological Approaches to Explaining Class-based Lottery Play. *Sociology*, 47(6), 1152-1170. <https://doi.org/10.1177/0038038512457854>
- Bourdin D., & Vetschera, R. (2018). Factors Influencing the Ratio Bias. *EURO Journal on Decision Processes*, 6(3-4), 321-342. <https://doi.org/10.1007/s40070-018-0082-7>
- Burns, A. C., Gillett, P. L., Rubinstein, M., & Gentry, J. W. (1990). An exploratory study of lottery playing, gambling addiction and links to compulsive consumption. *Advances in Consumer Research*, 17, 298–305.
- Callan, M. J., Ellard, J. H., Shead, N. W., & Hodgins, D. C. (2008). Gambling as a Search for Justice: Examining the Role of Personal Relative Deprivation in Gambling Urges and Gambling Behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(11), 1514-1529. <https://doi.org/10.1177/0146167208322956>
- Cheng, Z., Smyth, R., & Sun, G. (2014). Participation and expenditure of migrants in the illegal lottery in China's Pearl River Delta. *Eurasian Geography and Economics*, 55(4), 333-361.
<https://doi.org/10.1080/15387216.2014.994542>
- Chóliz, M. (2010). Cognitive Biases and Decision Making in Gambling. *Psychological Reports*, 107(1), 15-24.
<https://doi.org/10.2466/02.09.18.22.PR0.107.4.15-24>

- Clotfelter, C. T., & Cook, P. J. (1989). The Demand for Lottery Products. *NBER Working Paper No. w2928*.
<https://doi.org/10.3386/w2928>
- Cohen, J. (1977). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (1st ed.). Lawrence Erlbaum.
- Corney, W. J., & Cummings, W. T. (1985). Gambling Behavior and Information Processing Biases. *Journal of Gambling Behavior*, 1(2), 111-118. <https://doi.org/10.1007/BF01019864>
- Dale, D., Rudski, J., Schwarz, A., & Smith, E. (2007). Innumeracy and incentives: A ratio bias experiment. *Judgment and Decision Making*, 2(4), 243-250. <https://doi.org/10.1017/S1930297500000577>
- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A. G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods*, 41(4), 1149-1160. <https://doi.org/10.3758/BRM.41.4.1149>
- Faustino, H., Kaiseler, M. J., & Marques, R. (2009). *Why Do People Buy Lottery Products?* [Unpublished working papers]. Lisbon School of Economics and Management.
- Frisone, F., Alibrandi A., & Settineri, S. (2020). Problem gambling during Covid-19. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, 8(3). <https://doi.org/10.6092/2282-1619/mjcp-2457>
- Fu, H. N., Monson, E., & Otto, A. R. (2021). Relationships between socio-economic status and lottery gambling across lottery types: neighborhood-level evidence from a large city. *Addiction*, 116(5), 1256-1261. <https://doi.org/10.1111/add.15252>
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- Gigerenzer, G., & Hoffrage, U. (1995). How to improve Bayesian reasoning without instruction: frequency formats. *Psychological Review*, 102(4), 684–704. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.102.4.684>
- Haisley, E., Mostafa, R., & Loewenstein, G. (2008). Myopic risk-seeking: The impact of narrow decision bracketing on lottery play. *Journal of Risk and Uncertainty*, 37, 57–75. <https://doi.org/10.1007/s11166-008-9041-1>
- Hardoon, K. K., Baboushkin, H. R., Derevensky, J. L., & Gupta, R. (2001). Underlying cognitions in the selection of lottery tickets. *Journal of Clinical Psychology*, 57(6), 749–763. <https://doi.org/10.1002/jclp.1047>
- Hoffrage, U., Gigerenzer, G., Krauss, S., & Martignon, L. (2002). Representation facilitates reasoning: what natural frequencies are and what they are not. *Cognition*, 84(3), 343–352. [https://doi.org/10.1016/s0010-0277\(02\)00050-1](https://doi.org/10.1016/s0010-0277(02)00050-1)

- Joukhador, J., Blaszczynski, A., & Maccallum, F. (2004). Superstitious Beliefs in Gambling Among Problem and Non-Problem Gamblers: Preliminary Data. *Journal of Gambling Studies*, 20(2), 171–180. <https://doi.org/10.1023/B:JOGS.0000022308.27774.2b>
- Miyazaki, A. D., Langenderfer, J., & Sprott, D. E. (1999). Government-sponsored lotteries: Exploring purchase and nonpurchase motivations. *Psychology & Marketing*, 16(1), 1-20.
- Ngamjan, P. (2018). Financial Literacy and Financial Behaviour in Thailand: A Pilot Test. *Kasetsart Applied Business Journal*, 10(13), 40–64.
- Ohlert, C. R., & Weißenberger, B. E. (2015). Beating the Base-Rate Fallacy: an Experimental Approach on the Effectiveness of Different Information Presentation Formats. *Journal of Management Control*, 26(1), 51–80. <https://doi.org/10.1007/s00187-015-0205-2>
- Passerini, G., Macchi, L., & Bagassi, M. (2012). A Methodological Approach to Ratio Bias. *Judgment and Decision Making*, 7(5), 602–617. <https://doi.org/10.1017/S193029750000632X>
- Pravichai, S., & Ariyabuddhiphongs, V. (2015). Superstitious Beliefs and Problem Gambling Among Thai Lottery Gamblers: The Mediation Effects of Number Search and Gambling Intensity. *Journal of Gambling Studies*, 31(4), 1633-1649. <https://doi.org/10.1007/s10899-014-9517-7>
- Rogers, P. (1998). The Cognitive Psychology of Lottery Gambling: A Theoretical Review. *Journal of Gambling Studies*, 14(2), 111–134. <https://doi.org/10.1023/A:1023042708217>
- Valaskova, K., Durana, P., & Adamko, P. (2021). Changes in Consumers' Purchase Patterns as a Consequence of the COVID-19 Pandemic. *Mathematics*, 9(15), 1788. <https://doi.org/10.3390/math9151788>
- Wagner, A. F. (2020). What the Stock Market Tells Us about the Post-COVID-19 World. *Nature Human Behaviour*, 4(440). <https://doi.org/10.1038/s41562-020-0869-y>
- Watanapongvanich, S., Binnagan, P., Putthinun, P., SaidurRahimKhan, M. & Kadoya, Y. (2021). Financial Literacy and Gambling Behavior: Evidence from Japan. *Journal of Gambling Studies*, 37, 445–465. <https://doi.org/10.1007/s10899-020-09936-3>
- Wicklin, R., (2022, April 18). *The McNemar test in SAS*. SAS. <https://blogs.sas.com/content/iml/2022/04/18/mcnemar-test-sas.html>
- Zenker, J., Wagener, A., & Vollmer, S. (2018). Better Knowledge Need Not Affect Behavior: A Randomized Evaluation of the Demand for Lottery Tickets in Rural Thailand. *The World Bank Economic Review*, 32(3), 570–583. <https://doi.org/10.1093/wber/lhw060>

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
 - a. ชาย
 - b. หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. สถานะสมรส
 - a. โสด
 - b. สมรส
 - c. หย่าร้าง
 - d. หม้าย
 - e. อื่นๆ (โปรดระบุ)
4. การศึกษา
 - a. สูงกว่าปริญญาตรี
 - b. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 - c. ปวส.
 - d. ม.6/ปวช. หรือเทียบเท่า
 - e. ม.3 หรือเทียบเท่า
 - f. ต่ำกว่า ม.3
5. การจ้างงานปัจจุบันของท่านเป็นลักษณะใด
 - a. ข้าราชการ
 - b. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - c. พนักงานบริษัทเอกชน
 - d. ประกอบกิจการส่วนตัว
 - e. เป็นฟรีแลนซ์
 - f. อื่นๆ (โปรดระบุ)
6. ท่านอาศัยและ/หรือทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือไม่
 - a. ท่านอาศัยและทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
 - b. ท่านอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่ทำงานต่างจังหวัด
 - c. ท่านทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่อาศัยอยู่ต่างจังหวัด
 - d. ท่านไม่ได้อาศัยหรือทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (จบแบบสอบถาม)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

กำหนดให้ “ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19” หมายถึง ก่อนหน้าเดือน มีนาคม 2563

และ “หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19” หมายถึง ตั้งแต่เดือน มีนาคม 2563 จนถึงปัจจุบัน

1. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านทำงานในอุตสาหกรรมประเภทใด
 - a. ราชการ
 - b. การธนาคารและการเงิน
 - c. ร้านอาหาร
 - d. ท่องเที่ยว
 - e. เกษตรกรรม
 - f. โรงงาน/การผลิต
 - g. ยานยนต์
 - h. สื่อสารมวลชน
 - i. โทรคมนาคม
 - j. อสังหาริมทรัพย์
 - k. อิเล็กทรอนิกส์
 - l. เทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอที)
 - m. อื่นๆ (โปรดระบุ)
2. ปัจจุบัน ท่านทำงานในอุตสาหกรรมประเภทใด
 - a. ราชการ
 - b. การธนาคารและการเงิน
 - c. ร้านอาหาร
 - d. ท่องเที่ยว
 - e. เกษตรกรรม
 - f. โรงงาน/การผลิต
 - g. ยานยนต์
 - h. สื่อสารมวลชน
 - i. โทรคมนาคม
 - j. อสังหาริมทรัพย์
 - k. อิเล็กทรอนิกส์
 - l. เทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอที)
 - m. อื่นๆ (โปรดระบุ)
3. รายได้ต่อเดือนของท่านโดยประมาณ ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (ระบุจำนวนเงิน)
4. รายได้ต่อเดือนของท่านโดยประมาณ หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (ระบุจำนวนเงิน)

ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ในระดับใด

ข้อ		ไม่เห็นด้วย	ไม่ค่อยเห็น ด้วย	ไม่มีความเห็น	เห็นด้วย	เห็นด้วยที่สุด
5.	ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น					
6.	ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านมีวินัยทางการเงินที่เคร่งครัดขึ้น					
7.	ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านต้องทำงานหนักขึ้น ในตำแหน่งเดิมและได้รับค่าจ้างเท่าเดิม					
8.	ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านถูกขอให้ทำงานน้อยลง โดยได้รับค่าจ้างน้อยลง					
9.	ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านต้องการรายได้เสริมจากงานประจำ					
10.	ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน					

11. สัดส่วนในข้อใดต่อไปนี้ มีค่ามากกว่า

- 2:9 (สองต่อเก้า)
- 9:90 (เก้าต่อเก้าสิบ)
- ทั้งสองข้อมีค่าเท่ากัน

12. สัดส่วนในข้อใดต่อไปนี้ มีค่ามากกว่า

- 1:12 (หนึ่งต่อสิบสอง)
- 100:1200 (หนึ่งร้อยต่อหนึ่งพันสองร้อย)
- ทั้งสองข้อมีค่าเท่ากัน

13. ระหว่างภาวะ A ซึ่งพบได้ในประชากรไทย 599:10,000 คน กับภาวะ B ซึ่งพบได้ในประชากรไทย 6:100 คน ภาวะใดมีโอกาสพบได้สูงกว่ากันในประเทศไทย

- a. ภาวะ A
 - b. ภาวะ B
 - c. พบได้เท่ากัน
14. จากผลสำรวจลูกค้าตัวอย่าง 50,000 คน มีลูกค้า 9 ใน 100 (หนึ่งร้อย) คนพึงพอใจผลิตภัณฑ์ X ขณะที่ลูกค้า 1 ใน 10 (สิบ) คนพึงพอใจผลิตภัณฑ์ Y ผลิตภัณฑ์ใดสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าตัวอย่างมากกว่ากัน
- a. ผลิตภัณฑ์ X
 - b. ผลิตภัณฑ์ Y
 - c. สร้างความพึงพอใจได้เท่ากัน
15. สมมติว่าท่านเล่นเกมชิงโชค หากท่านสุ่มหยิบลูกบอลได้สีดำ ท่านจะได้รับเงินรางวัล 2,000 บาท ท่านสามารถเลือกหยิบจากถุง A หรือ B ตามตัวเลือกข้างล่าง ซึ่งแต่ละถุงมีจำนวนลูกบอลสีดำและขาวไม่เท่ากัน ท่านจะเลือกหยิบลูกบอลจากถุงใด
- a. ถุง A สีดำ 7 ลูก สีขาว 9 ลูก
 - b. ถุง B สีดำ 69 ลูก สีขาว 90 ลูก
 - c. ถุงใดก็ได้ ไม่ต่างกัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล

1. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยประมาณปีละกี่งวด (ระบุจำนวนงวดที่ซื้อ)
2. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยประมาณปีละกี่งวด (ระบุจำนวนงวดที่ซื้อ)
3. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านใช้เงินซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเฉลี่ยงวดละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
4. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านใช้เงินซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเฉลี่ยงวดละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
5. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเฉลี่ยงวดละกี่หมายเลข (ระบุจำนวนหมายเลข)
6. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเฉลี่ยงวดละกี่หมายเลข (ระบุจำนวนหมายเลข)
7. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านได้รางวัลจากสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยเฉลี่ยปีละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
8. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านได้รางวัลจากสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยเฉลี่ยปีละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
9. ข้อใดมีอิทธิพลในการเลือกหมายเลขที่ท่านซื้อมากที่สุด
 - a. ไม่ซื้อ
 - b. ตัวเอง
 - c. คนในครอบครัว
 - d. สิ่งศักดิ์สิทธิ์

- e. เหตุการณ์พิเศษ
- f. บุคคลผู้มีชื่อเสียง
- g. ตัวเลขพิเศษ เช่น เลขนำโชค เลขวันเกิด
- h. อื่นๆ (โปรดระบุ)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อหวย

1. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อหวยประเภทใดบ้าง
 - a. ไม่ซื้อหวย
 - b. หวยใต้ดินของสลากกินแบ่งรัฐบาล
 - c. หวยต่างประเทศ
 - d. หวยออมสิน
 - e. หวยบนเว็บเสี่ยงโชคออนไลน์
 - f. หวยหุ้น
 - g. หวยประเภทอื่นๆ (โปรดระบุ)
2. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อหวยประเภทใดบ้าง
 - a. ไม่ซื้อหวย
 - b. หวยใต้ดินของสลากกินแบ่งรัฐบาล
 - c. หวยต่างประเทศ
 - d. หวยออมสิน
 - e. หวยบนเว็บเสี่ยงโชคออนไลน์
 - f. หวยหุ้น
 - g. หวยประเภทอื่นๆ (โปรดระบุ)
3. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อหวยโดยประมาณปีละกี่งวด (ระบุจำนวนงวดที่ซื้อ)
4. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อหวยโดยประมาณปีละกี่งวด (ระบุจำนวนงวดที่ซื้อ)
5. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านใช้เงินซื้อหวยเฉลี่ยงวดละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
6. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านใช้เงินซื้อหวยเฉลี่ยงวดละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
7. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อหวยเฉลี่ยงวดละกี่หมายเลข (ระบุจำนวนหมายเลข)
8. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านซื้อหวยเฉลี่ยงวดละกี่หมายเลข (ระบุจำนวนหมายเลข)
9. ก่อนการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านได้รางวัลจากการถูกรางวัล โดยเฉลี่ยปีละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
10. หลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ท่านได้รางวัลจากการถูกรางวัล โดยเฉลี่ยปีละกี่บาท (ระบุจำนวนเงิน)
11. ข้อใดมีอิทธิพลในการเลือกหมายเลขที่ท่านซื้อมากที่สุด
 - a. ไม่ซื้อ
 - b. ตัวเอง
 - c. คนในครอบครัว
 - d. สิ่งศักดิ์สิทธิ์
 - e. เหตุการณ์พิเศษ
 - f. บุคคลผู้มีชื่อเสียง

- g. ตัวเลขพิเศษ เช่น เลขนำโชค เลขวันเกิด
- h. อื่นๆ (โปรดระบุ)